

вивчаючи механізми народної творчості, майбутні вчителі музики засвоюють та перетворюють набуті знання й уміння в галузь музичної педагогіки. Традиційний національний фольклор містить культурно-історичну, етико-естетичну, аксіологічну, пізнавальну бази, сприяє формуванню мотиваційних установок у майбутніх учителів музики і є особливістю розвитку мотивації.

Варто зазначити, крім перерахованих вище можливостей, що український музичний фольклор відрізняється простотою ладо-гармонії, метро-ритму, форм. Тому його доцільно використовувати як засіб розвитку не тільки пізнавальної мотивації, а і як засіб формування музично-теоретичних знань у студентів середньої ланки педагогічної освіти в навчальній діяльності, зокрема формуванню у них активного інтересу щодо вивчення елементарних знань з теорії музики, гармонії, сольфеджіо тощо (інформаційно-пізнавальний мотив).

**Висновки...** Таким чином, особливістю розвитку мотивації у студентів педагогічних училищ та коледжів, на нашу думку, є використання українського народного мистецтва, яке стимулює молодь до творчого пошуку, інтеріоризує знання у потребу щодо отримання педагогічного досвіду, підвищуючи тим самим особисту майстерність у конкретному напрямі діяльності-навчанні майбутнього фахівця.

#### Література

1. Атанов Г.О. Теорія діяльнісного навчання : навч. посібник. / Г.О. Атанов. – К. : Кондор, 2007. – 186 с.
2. Гальперин П.Я. Основные результаты исследования по проблеме «Формирование умственных действий и понятий» / П.Я. Гальперин. // Доклад на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук (по психологии) – М. : Педагогика, 1965. – 51 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 217.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А.Н.Леонтьев. – М.: – 2-е изд. Изд-во полит. литературы, 1977. – 304с.
5. Падалка Г.М. Музична педагогіка : курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / Г.М. Падалка. – Херсон : ХДПІ, 1995. – 104 с.
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / С.Л.Рубинштейн – СПб. : Питер, 1999. – 720 с.
7. Шрам Ф. К проблеме развития мотивации в процессе научно-теоретического образования музыканта-исполнителя /Ф. Шрам //Вопросы воспитания музыканта-исполнителя. сб. тр. Вып. 68.-Гос. муз.-пед. ин-т. им.Гнесиных – М., 1983.–68с.

#### Анотація

*У статті розглядаються особливості розвитку мотивації у студентів середньої ланки музично-педагогічної освіти як основа активізації та інтеріоризації знань у навчальній діяльності засобами українського музичного фольклору. Дано визначення понять інтеріоризація, мотив та мотивація.*

#### Аннотация

*В статье рассматриваются особенности развития мотивации у студентов среднего звена музыкально-педагогического образования как основа активизации и интериоризации знаний в учебной деятельности средствами украинского музыкального фольклора. Дано определение понятий интериоризация, мотив и мотивация.*

#### Summary

*The article discusses features of motivation in students mid-level music-teacher education as the basis of activation and internalization of knowledge in educational activities by means of Ukrainian folk music. It is given determination of concepts of interiorizaciya, reason and motivation.*

**Ключові слова:** педагогічні училища та коледжі, мотивація, мотив, навчальна діяльність, інтеріоризація знань, майбутній вчитель музики, професійна підготовка, зацікавленість, український музичний фольклор.

**Ключевые слова:** педагогические училища и колледжи, мотивация, мотив, учебная деятельность, интериоризация знаний, будущий учитель музыки, профессиональная подготовка, заинтересованность, украинский музыкальный фольклор.

**Key words:** normal school and college, motivation, motive, training activities, internalization of knowledge, the future music teacher, training, interest, ukrainian musical folklore.

Подано до редакції 25.09.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук Садовенко С.М.

УДК 378(09):78

©2012

Данилюк М.М.

### ВНЕСОК Г.ХОТКЕВИЧА ТА В.КОМАРЕНКА

### У РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКОВА у 20-30-ті рр. ХХ ст.

**Постановка проблеми у загальному вигляді...** Яскравий феномен історії українського народу – українське відродження 20-х років ХХ ст. Його коріння полягає у важливому періоді відновлення української державності 1917-1920 рр. Ця доба дала сильний імпульс національного розвитку, що його не змогла зупинити ні братовбивча громадянська війна, ні масова еміграція української інтелігенції, ні тиск тоталітарної держави.

В українській культурі 20-х років з'являється новий тип творчої особистості, ознаками якої були: 1) неприйняття утилітарного підходу до творчості; визнання у творчості пріоритету загальнолюдського й національного над класовим і партійним; 2) шанобливе ставлення до класичної національної і світової культури, увага і толерантність до нових явищ в літературі і мистецтві; 3) пристрасна любов до життя і всього живого;

прагнення підтримувати зріст і розвиток; 4) вимога постійного навчання, вдосконалення творчої майстерності, а також повної свободи творчої конкуренції [6, с. 14].

У січні 1919 р. був організований Народний комісаріат освіти України, підконтрольний ЦК КП(б)У. В його структурі з'явився відділ мистецтв, вищим органом якого стала Рада мистецтв. До її складу входили відділи: театру, музики, образотворчих мистецтв, літературний та кінематографії. Наприкінці 1920 р. для керівництва "в боротьбі з буржуазним мистецтвом" при Наркоматі освіти утворили Головний політико-освітній комітет (Головполітосвіта). З цього часу Рада мистецтв стала підпорядковуватись йому [3, с. 77, 158.]. У жовтні 1922 р. політбюро ЦК КП(б)У утворило комісію для боротьби проти буржуазної ідеології, до складу якої було включено голову ДПУ України В. Манцева.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...**

Існуюча джерельна база з проблеми розвитку музичної культури та музичної освіти представлена різноманітними працями, а саме Т.П. Танько "Музично-педагогічна освіта в Україні", В.Ф.Кравця, Машути О.В. "Сторінки історії музичної освіти в Харкові", О.В.Кононової "Музична культура Харкова" та ін.

**Формулювання цілей статті...** Мета даної статті полягає у визначенні важливості внеску Г. Хоткевича та В. Комаренка у розвиток музичної культури та музичної освіти Харкова у досліджуваний період з подальшим використанням теоретичних та практичних здобутків педагогів у сучасних умовах.

**Виклад основного матеріалу дослідження...** Перебудова політичного, економічного та громадського життя відкрила нові шляхи для розвитку музичної культури та як наслідок музичної освіти України. У результаті проведених реформ, осередок музичної культури та музичної освіти Харкова – Харківське музичне училище зазнало низки змін. А саме, у 1917 р. перетворилося на Харківську консерваторію, у 1920 р. – на Музичну академію, у 1921 р. – на Музичний інститут, у 1923 р. – на Музично-драматичний інститут, і, нарешті, у 1934 р. стало носити назву – Харківська державна консерваторія. Музичну культуру України неможливо представити без плеяди викладачів та вихованців цього славного навчального закладу [4, с. 198].

У середині 1920-х рр. до когорти викладачів приєднався видатний вітчизняний педагог, бандурист, письменник і громадський діяч Гнат Мартинович Хоткевич (1877-1938), на той час уже відомий у Харкові діяч у галузі музичної культури та музичної освіти. Дослідження творчої та педагогічної спадщини Г. Хоткевича наочно демонструє його плідну працю з питань нерозривного зв'язку музичної культури з розвитком музичної освіти Харкова у 20-30-ті роки ХХ ст..

Встановлення Радянської влади в Україні педагог сприйняв з надією на позитивні зміни у житті українського суспільства. У 1917 р. Г.Хоткевич заснував Харківський національний хор, учасникам якого вважав за необхідне надати обов'язкову музично-педагогічну освіту. При підготовці концертних програм хору він використовував український фольклорний матеріал, побутові й обрядові українські пісні, оброблені вітчизняними композиторами О. Кошицем, М. Лисенком, К. Стеценком, В. Ступницьким.

У багатогранній творчій і педагогічній спадщині Г. Хоткевича значне місце займало формування музичної культури української молоді. Свою педагогічну діяльність та просвітницьку роботу він спрямовував на реалізацію цієї мети у своїй практичній викладацькій діяльності.

Г.Хоткевич винайшов ефективні засоби впровадження української музичної культури у просвітницьку і навчально-виховну практику роботи з молоддю. Так, важливим аспектом викладання основ музичної культури українського народу педагог вважав порівняльний аналіз, зроблений студентами на основі вивчення наукової, музично-педагогічної та художньої літератури з історії національної музики і фольклору [5, с. 27].

Глибоке теоретичне та практичне вивчення музичних інструментів українського народу дозволило Г.Хоткевичу заснувати і впровадити у музично-педагогічну практику принципово новий напрям національної музичної культури – професійну школу бандурного виконавства. Закладені Г. Хоткевичем основи педагогіки та професійного виконавства на бандурі сприяли створенню класів бандури на всіх ланках музичної освіти в Україні.

Позитивні зрушення у галузі народної музичної культури викликали необхідність написання принципово нового музичного репертуару. Г. Хоткевичем було написано "Терціяльний етюд" для квартету бандуристів Харківського музично-драматичного інституту до складу якого входили Г. Олешко, Л. Гайдамака, О. Геращенко, І. Гаєвський. Партитуру концертного етюд для чотирьох бандур було надруковано у журналі "Музика масам" № 10-11 за 1928 р. Факт написання та публікації "Терціяльного етюд" став визначною подією у розвитку музичної культури Харкова.

Одночасно з Г. Хоткевичем у досліджуваний період у Харкові можемо бачити ще одну помітну постать у галузі музичної культури та музичної освіти – випускника Харківського музичного училища, видатного музичного діяча, педагога-методиста, організатора Володимира Андрійовича Комаренка (1887-1969). Свою музично-педагогічну діяльність В. Комаренко розпочав у 1920 р. викладачем музпрофшколи № 2. Паралельно з викладацькою діяльністю, В. Комаренко у перші радянські роки за наказом політосвіти, яку було організовано при Харківському відділі народної освіти, створив оркестр народних інструментів і керував ним протягом 32 років в якості диригента і художнього керівника [2, с. 6]. Згодом після заснування оркестру увійшов до складу професійного колективу Харківської філармонії. В репертуарі колективу знаходять місце кращі зразки

українського фольклору в обробці М. Лисенка, М. Леонтовича, С. Дремцова, П. Ніщинського в інструментовці В. Комаренка. За період роботи з оркестром народних інструментів він зробив понад 200 інструментовок, близько 40 з яких було опубліковано і використано у репертуарі багатьох інших народно-інструментальних колективах.

У процесі дослідження виявлено, що існування у Харкові професійного академічного оркестру народних інструментів зробило його головним осередком пропаганди та популяризації народно-оркестрового виконавства, методичним та експериментальним центром в галузі удосконалення народного інструментарію, складу оркестру народних інструментів [1, с. 27-29].

Як показало дослідження, музикознавці стверджують, що вперше в Україні партитуру для домробалаєчного оркестру надруковано в інструментовці В. Комаренка у 1924 р. В тому ж році у Харківському музично-драматичному інституті було відкрито клас народних інструментів, що стало фундаментом гри на народних інструментах у системі вищої освіти в Україні. В. Комаренко став першим педагогом по класу домри та оркестровому класу, а з 1926 по 1932 рр. педагог очолював у Харківській консерваторії кафедру народних інструментів.

**Висновки...** Таким чином, дослідження історичних музично-педагогічних джерел показало, що теоретичні здобутки та практична діяльність Г. Хоткевича та В. Комаренка сприяли активному розвитку музичної культури та музичної освіти Харкова у 20-30-ті рр. XX ст.

#### Література

1. Комаренко В.А. Отчет-доклад о работе Симфонического оркестра народных инструментов им. Х.Раковского (1924) / В.А.Комаренко // ХГОА. – Ф. 166, оп. №5, ед.хр. № 425, л. 27-29.
2. Костенко В. Про музичну профосвіту / В.Костенко // Культура і побут. – 1926. – № 14. – С. 6.
3. Культурне будівництво в Українській РСР. 1917-1927. Збірник документів і матеріалів. – К., 1979. – 77 с.
4. Харьковский институт искусств имени И.П. Котляревского 1917-1992. – Харьков, 1992 – 198 с.
5. Хоткевич Г. Два поворотні пункти в історії кобзарського мистецтва / Г. Хоткевич // Музика масам. – 1928. – № 10-11. – С. 27
6. Цеков Ю. Ренесансова особистість в українському письменстві 20-х років / Ю. Цеков // Слово і час. – 1994. – С. 14

#### Анотація

*Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена потребами вивчення та використання історико-педагогічного досвіду минулого у підготовці майбутніх учителів музики, посиленням уваги до проблем духовного розвитку особистості засобами музичного мистецтва, формування індивідуальних творчих здібностей. Вивчення питань розвитку музично-педагогічної освіти зумовлює постановку і вирішення низки завдань духовного відродження української нації. В такій ситуації надзвичайно важливо оживити музичні та художні традиції, відновити культурний, соціальний і духовний зв'язок поколінь. Все це можна здійснити шляхом вивчення музично-педагогічної спадщини минулого.*

#### Аннотация

*Актуальность материала, изложенного в статье, обусловлена потребностями изучения и использования историко-педагогического опыта прошлого в подготовке будущих учителей музыки, усилением внимания к проблемам духовного развития личности путём музыкального искусства, формирования индивидуальных творческих способностей. Изучение вопросов развития музыкально-педагогического образования обуславливает постановку и решение ряда задач духовного возрождения украинской нации. В такой ситуации крайне важно оживить музыкальные и художественные традиции, восстановить культурную, социальную и духовную связь поколений. Всё это возможно осуществить путём изучения музыкально-педагогического наследия прошлого.*

#### Summary

*Relevance of the material presented in the article due to the needs of the study and use of historical and educational experience of the past, in the preparation of future teachers, of music strengthening attention to the problems of individual spiritual development through music, formation of individual creativity. The study of the issue of the music teacher education determines the formulation and solution of many problems of the spiritual revival of the Ukrainian nation. In such situation is very important to revive the musical and artistic traditions, restore cultural, social and spiritual bond between generations. All this may be accomplished by studying music and teaching legacy of the past.*

**Ключові слова:** музична культура, музична освіта.

**Ключевые слова:** музыкальная культура, музыкальное образование.

**Key words:** musical culture, musical education.

Подано до редакції 23.10.2011.